

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMAS DEPUTĀTS

Jēkaba iela 11, Rīga, LV-1811 • Tālrunis: 6708 7321 • Fakss: 6708 7100 • E-pasts: saeima@saeima.lv

2022. gada __. janvārī.

Nr. _____

Saeimas Prezidijam

Saeimas deputāti lūdz iekļaut nākamās Saeimas ārkārtas sēdes darba kārtībā Latvijas Republikas Saeimas lēmumu "Par uzdevumu Ministru kabinetam steidzami izstrādāt un pieņemt grozījumus MK 2014.g. noteikumos Nr. 50 "Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi".

Pielikumā: lēmuma projekts un anotācija uz 6 lapām.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

**LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMAS
LĒMUMS**

Par uzdevumu Ministru kabinetam steidzami izstrādāt un pieņemt grozījumus MK 2014. g. noteikumos Nr. 50 "Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi"

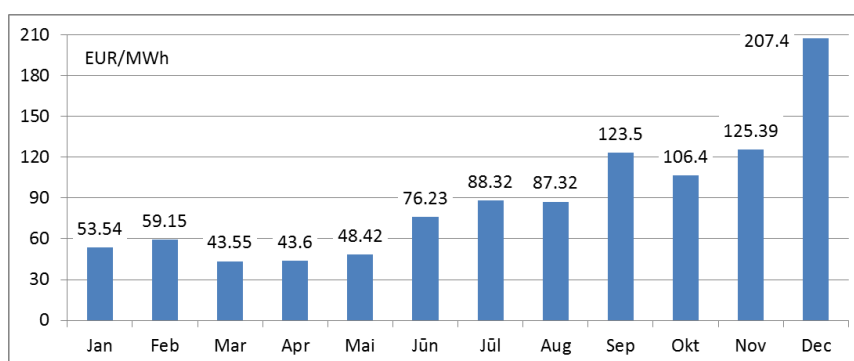
Latvijas Republikas Saeima,

- ņemot vērā elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu netipiski straujā un lielā pieauguma radīto negatīvo iespaidu uz ražošanas izmaksām visos segmentos, tautsaimniecības konkurētspēju un mājsaimniecību izdevumiem,
- uzsverot, ka, vismaz daļējai elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu pieauguma kompensācijai, ir nepieciešama nekavējoša valsts atbalsta palielināšana,

nolemj uzdot Ministru kabinetam steidzami izstrādāt un pieņemt grozījumus MK 2014.g. noteikumos Nr. 50 "Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi", paredzot, ka, elektroenerģijas vairumtirdzniecības vidējai mēneša cenai pārsniedzot 80 €/MWh, ikviens elektroenerģijas patērētājs saņem kompensāciju par visu patērēto elektroenerģijas apjomu attiecīgajā mēnesī no valsts budžeta 80% apmērā par cenas daļu, kas pārsniedz noteikto robežu 80 €/MWh laika periodā no 2021.g. 1. decembra līdz 2022.g. 30. aprīlim.

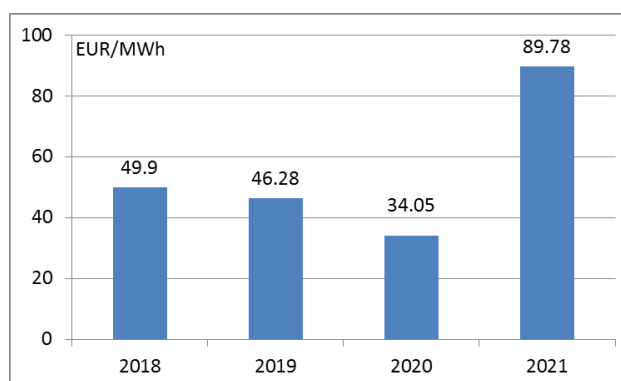
Anotācija

2021. gada laikā vidējās mēneša elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas (Nord Pool Latvijas apgabals), kuras gada sākumā atbilda tradicionālajām pirms-Covid perioda vidējām ziemas cenām 50-60 €/MWh robežās, piedzīvoja vairākus netipiski straujus kāpumus jūnijā, septembrī un decembrī (zīm. 1.). Rezultātā decembra vidējā cena 207,4 €/MWh pārsniedza tradicionālo cenu līmeni 3,5-4 reizes.

Zīm. 1. Elektroenerģijas vidējās mēneša cenas Nord Pool biržā 2021.g. (Avots: Nord Pool)

Tas attiecīgi palielināja arī 2021. gada vidējo cenu līdz 89,78 €/MWh (praktiski dubulta tradicionālā gada cena), kas ir papildus īpašs psiholoģisks trieciens patērētājiem pēc zemajām elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenām 2020.g. (zīm. 2.).

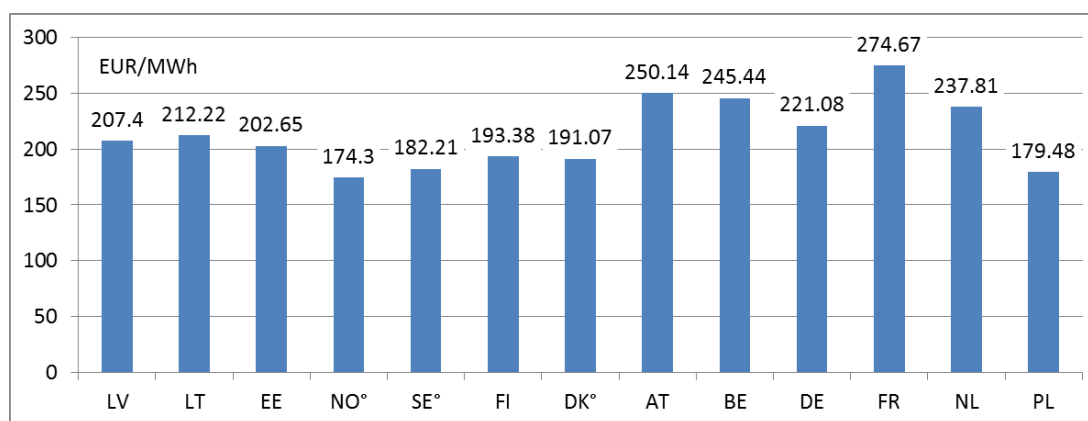

Zīm. 2. Elektroenerģijas vidējās gada cenas Nord Pool biržā 2018.-2021.g. (Avots: Nord Pool)

Rezultātā tautsaimniecībā ir krasi pieaugušas ražošanas izmaksas un produkcijas gala cenas visos segmentos (arī Latvijas eksports kļūst mazāk konkurētspējīgs), majsaimniecību spēja nomaksāt lielos rēķinus ir krasi samazinājusies; piedevām šāds elektroenerģijas cenu kāpums izsauc visu patēriņa cenu pieaugumu (kāpums pašlaik tiek vērtēts 7-8% robežās). Dažādas ekspertu prognozes ir vispārējas, bez konkrētības, taču

atšķiras visai nedaudz: cenas varētu kaut cik ievērojami samazināties tikai pavasara otrajā pusē, tomēr paliekot virs tradicionālā cenu līmeņa.

Šāds elektroenerģijas cenu pieaugums nav tikai Latvijā. Vairāku nelabvēlīgu faktoru sakritība – klimatiskie apstākļi, straujš dabasgāzes un ogļskābās gāzes kvotu cenu kāpums, arī ekonomikas atveseļošanās no Covid izraisītās krīzes un kārtējie elektrības ģenerēšanas un pārvades sistēmu remontu ir cēloņi tam, ka elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas visā Eiropā ir sasniegušas rekorda atzīmes (zīm. 3.). Tāpēc Eiropas valstis viena pēc otras pastiprina un vispārina dažādus terminētu patērētāju atbalsta pasākumus, kuri sākumā tika inicializēti tikai attiecībā uz CO₂ izmaksām lielajiem elektroenerģijas patērētājiem.

Zīm. 3. Elektroenerģijas vidējās mēneša vairumtirdzniecības cenas Eiropas valstīs 2021.g. decembrī. Ar ° apzīmētas valstis ar vairākām biržas cenu zonām, parādītas augstākās cenas. (Avots: Nord Pool)

Tā, piem., Lietuvā kompensācija paredzēta mājāsaimniecībām, kurām kopējās izmaksas par enerģiju (elektrību, gāzi, siltumu un karsto ūdeni) pārsniedz 15% no to ieņēmumiem. Igaunija ievieš vairākus kompensācijas mehānismus elektrības, gāzes un centralizētās siltumapgādes rēķiniem. Norvēģijā mājāsaimniecībām patērējamam līdz 5000 kWh mēnesī kompensē 50% no elektroenerģijas izmaksām, kuras pārsniedz 50 €/MWh. Taču parasti kompensācijas shēmas neattiecas uz korporatīvajiem lietotājiem, bet šis aspekts ir ļoti būtisks Latvijā, jo daudz diskutētie elektroenerģijas tarifi rūpnieciskajiem lietotājiem joprojām ir relatīvi augsti. Arī tik bieži ar labu vārdu pieminētajai šķeldai cenas jau ir uzsākušas augšanu, kas atvērtā tirgus apstākļos ir pilnīgi prognozējams process.

Latvijā ir pieņemti vairāki lēmumi par lietotāju terminētu atbalstu: sadales tarifa divkārtējs samazinājums, OIK komponentes samazinājums. Mājokļu pabalsta pieaugumam un 20 €/mēnesī pabalstam vakcinētiem senioriem būtu jāsedz arī analogi dabasgāzes un apkures tarifu straujie pieaugumi. Taču pat bez detalizētiem aprēķiniem ir skaidrs, ka arī visi minētie atbalsta pasākumi kopā plānoto mērķi nesasniedz un enerģijas cenu kāpumu kaut cik ievērojami kompensēt patērētājiem nespēj.

Elektroenerģija atšķirībā no citiem energoresursiem ir vispārējas pielietojamības resurss. Tāpēc tieši elektroenerģijas cenu kāpuma pēc iespējas pilnīgākai kompensācijai

ir liela un vispārēja nozīmība. Ir pēdējais brīdis patērētāju tarifu kāpuma ierobežošanai samazināt tās tarifa komponentes iespaidu, kura ir tarifu pieauguma cēlonis – elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas katastrofālo pieaugumu. Faktiski šāds mehānisms jau ir jāīsteno ar atpakaļejošu datumu, sedzot arī 2021.g. decembra cenu pīķi. Diemžēl Latvijas valdība līdz šim nav to darījusi, bet citu elektroenerģijas tarifu komponentu mazināšana to nevar aizvietot.

Sasaistīt kompensācijas mehānismu ar vairumtirdzniecības cenu izsaukto patērētāja maksāto elektroenerģijas mazumtirdzniecības cenu ir sarežģīti dēļ bezgala daudziem dažādiem tarifu plāniem, pirkšanas līgumu nosacījumiem un elektroenerģijas tirgotāju tarifu stratēģijām. Administrēt šādu mehānismu būtu praktiski neiespējami.

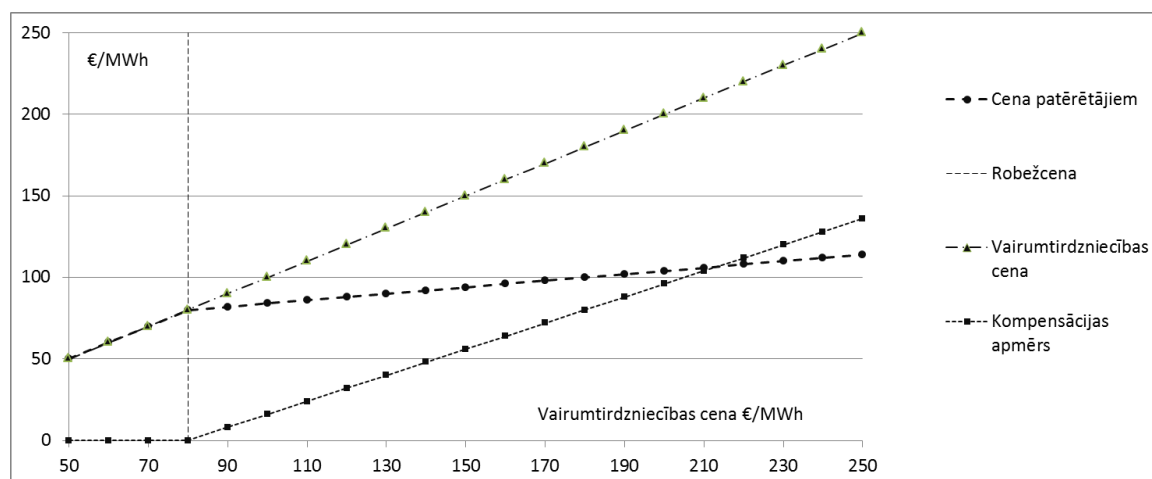
Šī priekšlikuma būtība ir sasaistīt kompensācijas mehānismu nepastarpināti ar problēmas avotu – elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu:

- Pieļaujamās nekompensējamās vidējās mēneša vairumtirdzniecības cenas augšējās robežas noteikšana, kuru pārsniedzot iedarbojas kompensācijas mehānisms. Par šādu robežu ir mērķtiecīgi noteikt 80 €/MWh, kas apmēram 1,5 reizes pārsniedz tradicionālo vidējo mēneša vairumtirdzniecības cenu līmeni (salīdzinājumam, Norvēģijā elektroenerģija tradicionāli ir lētāka kā Latvijā).
- Cenas daļu, kas pārsniedz minēto pieļaujamo augšējo robežu, valsts kompensē no budžeta 80% apmērā jebkuram elektroenerģijas patērētājam jebkurā patērētājā apjomā attiecīgajā mēnesī (salīdzinājumam ir jāņem vērā, ka Latvijas patērētāju maksātspējas līmenis ir nesalīdzināmi zemāks kā Norvēģijā).
- Kompensācija tiek izmaksāta elektroenerģijas tirgotājiem atbilstoši pārdotajam elektroenerģijas apjomam iepriekšējā mēnesī. Katram patērētājam kompensācijas summu atspoguļo tam izsūtītajā ikmēneša rēķinā.
- Kompensācija ir terminēta līdz 2022.g. 30. aprīlim, taču iekļaujot arī 2021.g. decembra mēnesi, kopsummā 5 mēnešu periodam. Atpakaļejošs datums šajā gadījumā ir atbalstāms, jo normatīvais akts ir labvēlīgs sabiedrībai.

Cenas patērētājiem un kompensācijas apmērs pie dažādām vidējām mēneša vairumtirdzniecības cenām ir parādīts tab. 1. un zīm. 4.

Tabula 1. Elektroenerģijas vidējās mēneša cenas un kompensācijas apmērs, €/MWh

Vairumtirdzniecības cena	Cena patērētājiem	Kompensācijas apmērs
50	50	0
60	60	0
70	70	0
80	80	0
90	82	8
100	84	16
110	86	24
120	88	32
130	90	40
140	92	48
150	94	56
160	96	64
170	98	72
180	100	80
190	102	88
200	104	96
210	106	104
220	108	112
230	110	120
240	112	128
250	114	136

Zīm. 4. Elektroenerģijas vidējās mēneša cenas, €/MWh atbilstoši kompensēšanas mehānismam.

Pašlaik visi eksperti vienprātīgi izvairās prognozēt vairumtirdzniecības cenu pat ziemas periodam, vienīgi piesardzīgi paredzot nelielu samazināšanos attiecībā pret 2021.g.decembra pīķi, taču tālu pārsniedzot tradicionālo ziemas cenu līmeni. Ja vidējās mēneša vairumtirdzniecības cenas saglabājas 100-150 €/MWh līmenī, tad pie Latvijas vidējā elektroenerģijas mēneša patēriņa 600-650 GWh apmērā kompensācijas apjoms būs 10-35 miljoni EUR mēnesī, jeb 50-175 miljoni EUR visā 5 mēnešu kompensācijas periodā.

Šo summu var padarīt fiskāli neitrālu attiecībā pret valsts budžetu, izmantojot Latvenergo 2021.g. peļņas atskaitījumu valsts budžetā. Pašreizējā prognoze par Latvenergo 2021.g. peļņas apmēru ir ļoti konservatīva (57 miljoni EUR), taču pēdējo mēnešu elektroenerģijas cenu dinamika ļauj paredzēt daudz lielāku patieso iegūtās peļņas apjomu. Vajadzības gadījumā ir izmantojama arī 2022.g. peļņa, jo lielākā daļa no kompensācijas perioda ir 2022. gadā.

Šāds kompensācijas mehānisms, protams, pilnībā nenovērsīs elektroenerģijas cenu pieaugumu un tā nelabvēlīgo iespaidu uz tautsaimniecību un mājsaimniecībām, taču kopā ar jau esošajiem kompensācijas pasākumiem radušos riskus ievērojami samazinās. Ņemot vērā arī pārējos iekšējos un ārējos riska faktorus 2022. gadā, tas būs vērā ņemams ieguldījums arī nacionālās drošības stabilizēšanā.